

СКЛАДОВА ЧИ СКЛАДНИК

У сучасній українській літературній мові є синонімічна пара *складова* і *складник*. Обидва слова позначають частину, елемент чогось. Ця пара входить до синонімічного ряду з лексемами *компонент*, *інгредієнт*, *аспект*, *деталь*, *фракція* (щодо хімічного складу рідини, частина зернистого сипкого матеріалу, частина ґрунту), а також *елемент*.

Складова – це відприкметниковий іменник жіночого роду – ‘те, що утворює що-небудь, входить до складу чого-небудь’. *Галактика має дві складові – плоску і сферичну* (Наука і життя. 1962. № 6. С. 22); *Інформаційна війна є складовою російської агресії проти України* (з газ.); *Трейдери можуть ввозити кукурудзу на митні території та змішувати її з іншими складовими для виготовлення кормів для тварин* (з газ.); *Вихід книги вважають вагомою складовою процесу українізації єврейської громади України та її усвідомлення як невіддільної частини українського суспільства* (з газ.). Найчастотніші сполуки: *безпекова складова, оборонна складова, логістична складова, практична складова, важлива складова, фінансова складова* тощо.

Складник – ‘складова частина чого-небудь’. Наприклад: *Власне, він [М. Подоляк. – С.Б.] нагадав, що в Україні вже понад 9 років триває гібридна війна – інформаційний її складник є дуже важливим* (з газ.); *Ці дріжджі є основним складником, що надає хлібобулочним виробам характерної пухкої структури – робить їх об’ємними* (з газ.). Здебільшого натрапляємо на такі словосполученні з цією лексемою: *основний складник, важливий / вагомий / головний складник, інформаційний складник, політичний складник, екологічний складник, військовий складник* тощо.

На тлі подібності й цілковитої взаємозамінності зазначених слів-синонімів на позначення елементів певної структури, системи все ж таки є одна особливість. Слово «складник» уживають іще в такому жанрі, як рецепт, зокрема кулінарний. Пор.: *Як зробити слайм самостійно в домашніх умовах. Складники: 1. Вода. 2. Клей ПВА або Elmer’s. 3. Тетраборат натрію, який можна знайти в будь-якій аптеці. 4. За бажанням можете додати харчові барвники, які нешкідливі для здоров’я* (з газ.).

Спостерігаючи за активністю слів-синонімів у сучасних медіа, можемо відзначити, що слово «складова» частотніше. Наприклад, на шпальтах газети «Говоримо по-українськи» його вживали понад 4 тис. разів (а *складник* – усього 536 разів), на сторінках газети «Mind» можемо його зустріти близько 1500 разів (проти 44 уживань слова «складник»), за запитом на вживання *складова* в газеті «Zahid.net» отримуємо цифру 2207, а щодо *складник* – 86. Отже, на практиці слово «складова» функціонально більш навантажене, і це стосується не лише мови медіа. Утім, ще С. Караванський у своєму «Практичному словнику синонімів української мови» (як відомо, укладений у 1928 році) рекомендував із зазначеної пари «складник» (с. 412).

На потребі подолання невинуватої периферизації іменника *складник* наголошував І.Р. Вихованець у культуромовному етюді «Аби кожен звук уподобати складник» (Розмовляймо українською: мовознавчі етюди. Київ, 2012. С. 123). Одним із аргументів відомого науковця було те, що слово «складник» більше відповідає тональності української мови «і має вищий порівняно зі словом *складова* ступінь іменникового граматичного оформлення» – завдяки суфіксові *-ник*.

Отже, академічні філологи рекомендують активніше заступати слово «складова» (подібне до рос. *составляющая, составная* за граматичними ознаками роду, а також таке, що має виразніші ознаки прикметника, від якого походить – суфікс, закінчення) синонімом *складник*.

Світлана Бибик